

Uppdrag: Farligt Avfall

Vad är det som gömmer sig i hyllor och skåp? **Finns det miljö-farligt avfall i ett vanligt hem?** Har du någon gång gjort en **skåpsrensning**, plockat ut burkar, flaskor, tuber och kastat... ja var någonstans?

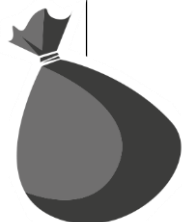
Varför?

Vad? Farligt avfall är skräp som i natur och i kontakt med människor och djur är giftigt, smittförande eller brandfarligt. T.ex. färgrester, oljor, lösningsmedel, bekämpningsmedel och rengöringsmedel.

Hur mycket? Varje år samlas över 75 000 ton farligt avfall in från hushållen, varav det mesta är impregnerat trä och asbest. Ungefär 20 000 ton är färg, kemikalier och oljehaltigt avfall. Hur mycket som INTE samlas in utan hamnar någon annanstans finns det inte statistik på. En del slängs i restavfallet (papperskorgen) och riskerar att läcka ut någonstans längs vägen, annat spolats ner i avloppet och hamnar i en sjö eller kanske på en åker. En del hamnar direkt i naturen.

Hurså? Beroende på vad det är för farligt avfall kan det ha mycket stora konsekvenser för miljön. Allt ifrån att havsörnen nästan utrotades på 70-talet, eftersom äggens skal blev så sköra av miljögifter, till att barn, unga och gravida kvinnor rekommenderas att inte äta fet fisk från Östersjön, för att den innehåller för mycket miljögifter. Eller att vi i Uppsala behöver använda kostsamma reningsmetoder i vattenverken för att få bort ett miljögift, PFAS ur dricksvattnet. Vissa miljögifter, som kvicksilver, är extremt giftiga i sig; några droppar kan förstöra en hel sjö! Det finns också en osäkerhet om vad som händer när många olika ämnen blandas, den så kallade cocktail-effekten. Bäst att ta reda på vad det är och hur det ska hanteras, för att skydda oss själva och den miljö vi lever i.

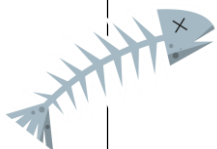
Det här uppdragets syfte är att **skärpa blicken** och se det farliga avfallet där hemma. Och se till att det **hamnar på rätt plats**. Du gör **skillnad!**

Avfall

Vad är det? skräp, sopor som vi vill slänga. Kan i bästa fall återvinnas eller återanvändas.

Var ska det kastas? I soprum, miljöstuga, soptunnor, återvinningsstation eller återvinningscentral. Sorteras efter material och om det är en förpackning eller inte. Det är helt gratis för dig att lämna avfall på en återvinningscentral eller återvinningsstation.

Farligt avfall

Vad är det? skräp, sopor som kan orsaka skada på miljön om de hamnar på fel ställe. Exempel på farligt avfall är nagellack, färgrester och sprayburkar.

Var ska det kastas? Får bara lämnas i uppsamling för farligt avfall, normalt på en bemannad återvinningscentral (ÅVC). Får inte kastas i vanliga soporna eller i avloppet! Det är helt gratis för dig att lämna farligt avfall på ÅVC. Det finns också något som heter mobil insamling av farligt avfall, anmäl dig på Uppsalavatten.se för att få sms när bilen är nära dig!

ÅVC

Vad är det? Återvinningscentraler där du kan lämna nästan allt du inte vill ha, både skräp och fungerande saker. Det är helt gratis! Exempel på saker du kan lämna är: gamla mobiler, trasiga laddare, gamla möbler, hela och trasiga kläder, sängar, nagellack och glödlampor. Ditt avfall kommer återanvändas, återvinnas eller energiutvinnas om du lämnar här.

Steg 1 - inventering

- A. Var och en tittar hemma** efter flaskor, tuber och burkar med en faro-symbol på. Kolla i badrummet, köket, städskåpet och garaget.
- B. Finns det doldisar utan märkning?** Hygienartiklar är normalt inte farligt avfall, men andra vätskor och pulver till rengöring och annat kan vara det. Luktas det starkt? Skulle du vilja vattna en växt med det? Är du osäker, räkna det som farligt.
- C. Gör en lista!** Inkludera allt du hittar som är eller kan vara farligt.

Farosymbolerna hittar du på kemi.se

Osäker? Fråga [sorteringsguiden](#) på UppsalaVatten.se

Steg 2 – Vad är vad?

Nu är det dags att samla ihop era resultat! Vad av det ni hittat är farligt avfall? Farligt på vilket sätt och hur ska ni hantera det?

- A. Skriv gemensamt ner frågor** om farligt avfall, t.ex. hur vet jag att något är farligt avfall? Varför ska det inte slängas bland vanliga soporna? Hur hanteras det farliga avfallet efter att jag lämnat in det?
- B. Använd sorteringsguiden** på www.uppsalavatten.se för att lista ut vad som är farligt avfall.
- C. Sök svar på era frågor** på t.ex. www.kemi.se, www.naturvardsverket.se och www.sopor.nu. Hittar ni inte svaren ni söker, ta kontakt med någon som arbetar med avfall. Ni kan t.ex. gå till en återvinningscentral och fråga om specifika produkter, ringa eller maila till någon på Uppsala Vatten eller Avfall Sverige.
- D. Skriv en gemensam, uppdaterad lista** med vad som är farligt avfall och inte. Ta gärna med en lista var hem och sätt på kylskåpet!

Hur för vi kunskapen vidare? Välj ett eller flera sätt att informera era parallellklasser. Nedan är några förslag, men ta gärna fram egna!

- A. Sorteringsövning.** Kan utföras i gemensamt utrymme under rast eller som en del i parallellklassens lektion. Välj ut ett antal (10-15) produkter där några klassas som farligt avfall, och några inte. Skriv "farligt avfall" på ett papper och "ej farligt avfall" på ett annat papper. Placera på varsin halva av ett bord. Utmana skolkamraterna! Kan de sortera rätt? Be dem lägga det som de tror är farligt avfall på rätt sida bordet. När de lagt ut alla saker, gå igenom rätt svar. Kom ihåg att ge beröm för bra försök!
- B. Spela in korta filmer** om farligt avfall. Titta på filmerna i klassen. Rösta fram den film som bäst visar vad som är farligt avfall och vad man ska göra med det. Visa den för andra klasser, eller anordna en filmfestival där alla filmer visas.
- C. Skapa en poster / sång / utställning** som visar skillnaden på farligt och icke-farligt avfall. Kom ihåg att hålla det pedagogiskt och enkelt för de som ska ta in informationen.
- D. Utforma ett spel** (typ brädspel, kortspel eller data-spel) där utmaningen är att sortera ut eller hitta det farliga avfallet.

Bra jobbat!

Ni har nu mer kunskap om VAD farligt avfall är och HUR det ska tas om hand. Med den kunskapen kan ni förhindra mycket gifter att nå naturen!

Men kom ihåg, **det bästa avfallet är det som aldrig uppstår.** Så här minimerar vi det farliga avfallet:

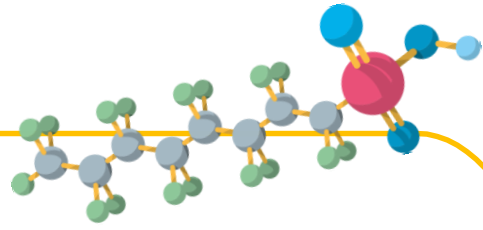
- 1) **Köp bara vad du behöver.** Ska du städa? Diskmedel, såpa och citronsyra räcker till det mesta!
- 2) **Välj miljövänliga produkter,** läs mer på <https://www.naturskyddsforeningen.se/miljomarkningar>

Har ni skapat något som ni vill att fler ska se? Kontakta oss på Uppsala vatten! Kanske passar det att visa upp i vårt museum Pumphuset eller på vår skolwebb? Mejla oss på: studiebesok@uppsalavatten.se

Tillsammans tar vi hand om kretsloppet!

Lärarvägledning

Syftet med den här övningen är att lyfta ett område som ofta saknas kunskap i, det farliga avfallet. Alla hanterar någon typ av farligt avfall, men det är inte alltid det hanteras på rätt sätt. En liten handling kan göra så stor skillnad för miljön!

Globala miljömålen. Att förebygga farligt avfall är en del i de globala miljömålen *God bebyggd miljö* och *Giftfri miljö*

Genom att undersöka förekomsten av farligt avfall i det egna hemmet, och sedan se vad klasskompisarna har hemma hos sig ökar engagemanget och att detta är relevant för dem.

Hjälp eleverna att söka kunskap hos tillförlitliga källor. Kemikalieinspektionen, Naturskyddsföreningen, Avfall Sverige, Sopor.nu, Naturvårdsverket och våra egna sidor på Uppsalavatten.se är en bra start.

Ta fram åtgärder! Låt eleverna spåna idéer för att sprida informationen. Värdet här är dels att sprida kunskapen, men kanske ännu mer att låta eleverna implementera kunskapen i sig själv genom att bearbeta den kreativt. Processen är det viktiga här! Att sedan visa upp något för andra blir ytterligare en dimension där arbetet speglas i andras reaktioner och eleverna ser att de kan nå ut till fler.

Kombinera gärna med att lära er om processen på ett vattenverk eller avloppsreningsverk, till exempel genom ett studiebesök. Här tittar vi på hur kemikalier och läkemedel påverkar dricksvatten, reningsprocesserna och livet i Fyrisån.

